

Einstein

Wordsworth napsal o soše Newtona, s nímž se osobně nikdy nesetkal:

Mramorový rejstřík myslí, jenž věčně
křížuje vzdálené oceány myšlenek, samotný.

Já, který jsem se s Einsteinem setkal, musím zaznamenat cosi zjevně – možná nikoli úplně – odlišného, že je to „neposlušný chlapec“, neposlušný Žid¹ umazaný inkoustem, který ukazuje dlouhý nos, když ho svět kope do zadku; roztomilý rošťák, nezkažený a chichotající se. Je zřejmé, že ho svět mnohokrát doslova nakopal do zadku, že to očekává, že to považuje za slučitelné s pravdou a nezávislostí, téměř za symbol nezávislosti, a že kvůli tomu nezahořkl.

Potkal jsem ho u příležitosti přednášky, kterou jsem měl na Berlínské univerzitě. Einstein na ni přišel. Následovala oficiální večere, kde také byl. V Berlíně ho nepovažují za celebrity. Patřil k několika málo hostům, které mi nikdo osobně nepředstavil – musel jsem ho vyhledat sám; seděl na druhé straně stolu na předposledním místě. Já jsem měl méně štěstí, seděl jsem mezi Frau Rektor a Frau Ministr, Lydia seděla mezi Jeho Excelencí a rektorem. Nejdřív jsem ho nepoznal. Když jsem viděl, jak se do místnosti plížila podivná tmavá

1 Tato krátká skica o Einsteinovi nebyla za Keynesova života publikována. Pochází z jeho pozůstalosti a nese název *Moje návštěva Berlína*, 22. června 1926. Moderní čtenář by při jejím čtení neměl zapomínat, že když o pět let později Hitler začal perzekvovat Židy, Keynes patřil k těm, kdo židovským uprchlíkům pomáhali neaktivněji. (Pozn. překl.)

figura s nádherně klenutou hlavou, řekl jsem žertem souse-
dovi – Tady máme pana Brianda²! Když mi však odpověděl – to
je Einstein, přistoupil jsem blíž a viděl jsem, že ve skutečnosti
je podobný Charliemu Chaplinovi. Charlie Chaplin vystihuje
svým shakespeareovských čelem Einsteina nejlépe. Charlie má
stejněho ducha i kradmé uličnické pohledy. Je typem Žida, kte-
rý často tře bídu s nouzí, rozkošného, něžného rošťáka, který
nepovyšuje složený úrok na roveň nesmrtelnosti.

Mluvil o mé přednášce – podle všeho anglicky rozuměl, ale
nemluvil. Zeptal jsem se ho, zda souhlasí s poslední pasáží,
v níž jsem naznačil sympatie s komunismem. „Ano,“ odvětil,
„jsem rudý v srdci, ale moje mysl to ještě nechce pochopit.“

Během večere jsem ho mohl pozorovat jen zdálky. Na němec-
kých recepcích následují po každém chodu proslovy, během
nichž odejdou číšníci a všechny dveře se zavřou. Při druhém
proslovu dostal Einstein nápad, jak říká Lydie, „vypustit trochu
vody“, s úsměškem se zvedl a zamířil ke dveřím, znovu ne-
skutečně připomínal kluka, který utíká ze třídy. Když zjistil,
že jsou zavřené zvenčí, a musel se znovu plížit ke stolu s ještě
větším a rozpačitějším úsměškem na tváři, staří Němci na
okolních židlích ho takřka probodávali pohledem kvůli trap-
nému, nepoučitelnému, trochu drzému chování, ale nestyděl
se, nekál a nekrčil. Einstein svět křížuje sám; jeho čelo je rejst-
říkem mysli – třebaže by bylo těžké popsat ho náležitě v jazyce
Wordswortha.

Po večeri jsem musel hovořit se starými ekonomy, ale než
odešel, zachytil jsem jeho sympatický pohled a malý kompli-
ment („sehr schön und fein“) za svou přednášku. Nakonec jsem
si tedy s ním zaflirtoval.

Byl to nejmilejší a jediný talentovaný člověk, kterého jsem
v Berlíně potkal, možná kromě starého Fuerstenberga, bankéře,

2 Aristide Briand (1862–1932), francouzský státník, který byl za francouzské
třetí republiky šestkrát premiérem. V roce 1926 obdržel Nobelovu cenu míru
spolu s Gustavem Stresemannem. (Pozn. překl.)

jehož si tak oblíbila Lydie, a Kurta Singera, jak širokého, tak vysokého tajemného ekonoma z Hamburku. A byl to Žid, jako Fuerstenberg, jako Singer. A můj drahý Melchior je také Žid. Avšak kdybych tam žil, mám pocit, že bych se mohl stát anti-semitou. Neboť ubozí Prusové jsou příliš těžkopádní a nestačí na ten jiný typ Židů, na ty, kdo nejsou rošťáci, ale ďábelští posluhovači s růžky, vidlemi a mastnými ohony. Není příjemné vidět civilizaci tak naprosto ve spárech nečistých Židů, kteří mají všechny peníze, všechnu moc i mozky. To už je mi milejší boubelatá hospodyně či dlouhoprstí tuláci. Výsledkem je, že dělení na *levici* a *pravici* v německé politice se úplně neshoduje s tím, co si pod ním normálně představujeme. Pravice je nacionalistická, antisemitská, proti Dawesovu plánu. Levice je úskočná, prolhaná a ovládaná mezinárodními financemi a rudými Rusy, a vůbec. Pravice vyznává kapitalismus jen proto, že je konzervativní. V praxi by tak určitě nebylo možné vycházet s voly a vepři pravice, nýbrž bylo by nutné se přiklonit na stranu havěti. Nejsem si ale jistý, jestli bych si raději nezavdal s Lloydem Georgem než s německými politickými Židy.